

Warszawa, dnia 10 stycznia 2014 r.

BAS-WAL-3096/13

Pan Poseł
Waldemar Sługocki
Klub Parlamentarny PO

Opinia prawna

**na temat interpretacji § 27 ust. 2 pkt 4 oraz § 73 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia
Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2003 r. w sprawie sposobów
ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej**

I. Teza opinii

§ 27 i 73 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2003 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej wymaga od funkcjonariuszy znajomości obowiązków wynikających z przepisów i instrukcji, co nie oznacza, że przełożeni mają prawo wymagać np. znajomości dosłownego brzmienia przepisów łącznie ze znakami interpunkcyjnymi.

I. Przedmiot opinii

Przedmiotem niniejszej opinii jest ustalenie, czy powołane w tytule opinii przepisy upoważniają przełożonych dokonujących inspekcji lub kontroli jednostek organizacyjnych Służby Więziennej do egzekwowania znajomości przepisów prawa przez funkcjonariuszy wraz ze szczegółowym podaniem podstawy prawnej, numeracji jednostek oraz dokładnym przytoczeniem treści danego przepisu. Jak wynika z informacji podanych przez Pana Posła zdarza się, że przełożeni wymagają dokładnej pamięciowej znajomości treści przepisów (dosłownej ich treści łącznie z numeracją jednostek i ze znakami interpunkcyjnymi), a w razie nieznajomości przepisów w stopniu ich zadowalającym wyznaczają termin, po którym funkcjonariusz jest ponownie egzaminowany.

III. Interpretacja § 27 ust. 2 pkt 4 oraz § 73 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2003 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej

Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. z 2010 r. Nr 79, poz. 523 ze zm.; ost. w Dz.U. z 2013 r., poz. 1352) w art. 157 ust. 1 stanowi, że funkcjonariusz jest obowiązany „przestrzegać przepisów prawa”, a w szczególności tejsze ustawy oraz przepisów wydanych na jej podstawie. Z treści tego przepisu wynika, że do obowiązków funkcjonariusza należy poznanie wskazanych przepisów prawa, ponieważ tylko wówczas może ich przestrzegać, gdy zna ich treść. Nie znaczy to, że ustawa nakłada funkcjonariuszy obowiązek znajomości dosłownej treści przepisów ustawy o Służbie Więziennej i przepisów wykonawczych do tego aktu oraz przepisów innych ustaw, które odnoszą się do tej służby.

Uzupełnieniem art. 157 ust. 1 ustawy jest rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2003 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej (Dz.U. z 2003 r. Nr 194, poz. 1902, zm. w Dz.U. z 2013 r., poz. 1138), które określa m.in. „obowiązki funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej oraz przywieziennych zakładów pracy, realizowane przez nich przedsięwzięcia, działania ochronne i czynności profilaktyczne” (§ 1 pkt 2). W myśl § 27 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2003 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej (Dz.U. z 2003 r. Nr 194, poz. 1902, zm. w Dz.U. z 2013 r., poz. 1138):

W czasie odprawy zmiany do obowiązków dowódcy zmiany należy w szczególności:

- 1) sprawdzenie obecności funkcjonariuszy i ich zdolności do pełnienia służby;*
- 2) przekazanie poleceń przełożonych oraz zaznajomienie funkcjonariuszy z wydarzeniami, które miały miejsce od czasu zakończenia poprzedniej służby;*
- 3) dokonanie przeglądu umundurowania i uzbrojenia;*
- 4) sprawdzenie u wybranych funkcjonariuszy znajomości obowiązków wynikających z przepisów i instrukcji dla danego stanowiska lub posterunku oraz przepisów w zakresie posługiwania się bronią palną lub środkami przymusu bezpośredniego i użycia lub wykorzystania broni palnej lub środków przymusu bezpośredniego.*

Z treści § 27 ust. 2 pkt 4 powołanego rozporządzenia nie wynika, że dowódca zmiany powinien „odpytywać” podległych mu funkcjonariuszy ze znajomości przepisów rozumianej jako znajomość dosłownego brzmienia poszczególnych jednostek redakcyjnych. Przepis ten wskazuje bowiem, że intencją wydającego ten akt było przede wszystkim, by przełożeni sprawdzali znajomość obowiązków, które wynikają z przepisów i instrukcji określających obowiązki na danym stanowisku lub posterunku, nie zaś samą literalną znajomość tych przepisów.

Podobną treść zawarto w § 73 ust. 3 pkt 2 omawianego rozporządzenia w odniesieniu do sytuacji, kiedy przeprowadza się inspekcję, która polega na sprawdzaniu m.in. „znajomości przepisów i obowiązków oraz sposób ich realizacji przez funkcjonariuszy i pracowników”. Również w odniesieniu do tego przepisu nie można bronić tezy, że dokonujący inspekcji powinien sprawdzić, czy funkcjonariusz (lub pracownik) potrafi przytoczyć dosłowne brzmienie wszystkich przepisów, których znajomość jest od niego wymagana. Przepis ten należy bowiem, interpretować w kontekście art. 157 ust. 1 ustawy o Służbie Więziennej, jak również § 27 ust. 2 pkt 4 omawianego rozporządzenia, z których nie wynika taki obowiązek.

Dodatkowo wskazać należy art. 87 ust. 1 pkt 2 tej ustawy, który ustala, że jednym z elementów opiniowania służbowego jest: *wykorzystywanie [przez funkcjonariuszy] posiadanych umiejętności, z uwzględnieniem znajomości obowiązujących przepisów i procedur oraz ich stosowania, zasobu wiadomości i umiejętności pozwalających na wywiązywanie się z obowiązków i realizację zadań służbowych na zajmowanym stanowisku*. Treść tego przepisu została powtórzona w arkuszu opinii służbowej opracowanym w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 czerwca 2010 r. w sprawie wzoru arkusza opinii służbowej funkcjonariusza Służby Więziennej (Dz.U. z 2010, Nr 121, poz. 816) w części II w punkcie II arkusza „Ocena cech osobowości, umiejętności i predyspozycji funkcjonariusza do pełnienia służby na zajmowanym stanowisku służbowym”. Interpretując powyższe przepisy trudno byłoby uznać, że funkcjonariusz mógłby być oceniony negatywnie w sytuacji, gdyby wykazał znajomość przepisów w sensie właściwego ich zastosowania, ale nie potrafiłby zacytować ich w sposób dosłowny.

Z omawianych przepisów wynika, że przez określenie „znajomość przepisów” nie można rozumieć dosłownej znajomości ich treści, a tym bardziej np. znajomości użytych w poszczególnych jednostkach redakcyjnych znaków interpunkcyjnych. Stwierdzenie to powinno być przyjmowane z pewnym zastrzeżeniem. Może zdarzyć

się, że znajomość dosłownego brzmienia przepisów, w tym znajomość numeracji jednostek redakcyjnych, w których ustalono kolejność wykonywania punktów jakiejś procedury jest niezbędna dla ochrony zdrowia, a nawet życia funkcjonariusza lub osób trzecich (taki charakter może mieć np. instrukcja posługiwania się bronią palną). W związku z tym, każda sprawa z zakresu, o którym mowa w pytaniu Pana Posła powinna być rozpatrywana w sposób indywidualny, zważywszy na fakt, iż zasadą jest, że funkcjonariusz ma obowiązek stosować się do poleceń przełożonych. Polecenie służbowe jest, bowiem traktowane jako wiążąca dyrektywa, nakaz określonego działania (albo powstrzymywania się od pewnych działań).

Funkcjonariusz nie pozostaje jednakże „bezzadny” wobec poleceń przełożonych, bowiem w art. 157 ustawy o Służbie Więziennej, którym w ust. 2 i 3 określono tryb, w jakim funkcjonariusz ma obowiązek odmówić wykonania polecenia przełożonego, w sposób nieprzypadkowy w ust. 4 zawarto treść następującą: *Przełożony jest obowiązany przeciwdziałać mobbingowi. Przepisy art. 94³ ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy stosuje się odpowiednio.*

Przytoczmy następujący komentarz do tego przepisu: *Przełożony jest obowiązany przeciwdziałać mobbingowi, który oznacza działania lub zachowania dotyczące pracownika (funkcjonariusza) lub skierowane przeciwko pracownikowi (funkcjonariuszowi), polegające na uporczywym i długotrwałym nękanii lub zastraszaniu pracownika (funkcjonariusza), wywołujące u niego zaniżoną ocenę przydatności zawodowej, powodujące lub mające na celu poniżenie lub ośmieszenie pracownika (funkcjonariusza), izolowanie go lub wyeliminowanie z zespołu współpracowników. Pracownik (funkcjonariusz), u którego mobbing wywołał rozstrój zdrowia, może dochodzić od pracodawcy (przełożonego) odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Pracownik (funkcjonariusz), który wskutek mobbingu rozwiązał umowę o pracę (stosunek służbowy), ma prawo dochodzić od pracodawcy (przełożonego) odszkodowania w wysokości nie niższej niż minimalne wynagrodzenie za pracę, ustalane na podstawie odrębnych przepisów. Oświadczenie pracownika (funkcjonariusza) o rozwiązaniu umowy o pracę (stosunku służbowego) powinno nastąpić na piśmie z podaniem przyczyny uzasadniającej rozwiązanie umowy (stosunku służbowego) - art. 94³ k.p. stosowany odpowiednio na podstawie art. 157 ust. 4 ustawy o SW.¹*

¹ M. Kaczocha, *Służba Więzienna. Komentarz*, red. M. Mazuryk, LEX, 2013 komentarz do art. 157.

IV. Podsumowanie

Z treści przepisów wskazanych w tytule opinii, jak również art. 157 ustawy o Służbie Więziennej nie wynika obowiązek dosłownej znajomości przez funkcjonariuszy treści wszystkich obowiązujących ich przepisów i instrukcji. Mogą jednakże zdarzyć się sytuacje, gdzie taka znajomość może być konieczna. Ocena, czy przełożony, wymagając dosłownego brzmienia przepisów nie narusza przepisu art. 157 ust. 4 ustawy o Służbie Więziennej powinna być dokonywana indywidualnie.

Autor:

Irena Galińska-Rączy
ekspert ds. legislacji
w Biurze Analiz Sejmowych

Akceptował:
p.o. Dyrektora Biura Analiz Sejmowych

Małgorzata Bajor-Stachańczyk

Deskrytory bazy REX: Służba Więzienna, funkcjonariusze, mobbing.